

00:13

Titelskylt:

Amerikanska inbördeskriget 1861–1865

00:23

Kapitelskylt:

Inbördeskrigets bakgrund och orsaker – Nord, Syd och slaveriet

00:32

USA var under 1800-talet en mycket ung nation.
Mellan 1800–1860 tillkom 17 nya stater.
Unionen USA hade börjat växa västerut och miljontals
människor invandrade från andra länder.

00:55

Alla stater skiljde sig åt, men landet hade två huvuddelar: norr
och söder.

01:06

Norra och södra USA hade olika kulturer och olika ekonomier.

01:12

Staterna i *södra* USA var beroende av sina jordbruk. Det var
storjordbruk, eller *plantager*, där man odlade bland annat
tobak och bomull som sedan kunde exporteras till bland annat
Storbritannien.

01:31

I Södern var det viktigt att kunna sälja jordbruksprodukter *till*
Europa – och att *från* Europa kunna köpa billiga
industriprodukter, utan tullar och skatter.

01:46

Arbetskraften på plantagerna var ofta slavar från Afrika.
Slavarna hade ingen frihet och ingen makt. De flesta levde
under fruktansvärda förhållanden.

02:59

I början av 1860-talet levde omkring nio miljoner människor i det som kallas Södern, och omkring 4 miljoner av dem var slavar.

02:11

I de södra staterna ansåg plantageägarna att slaveriet var avgörande för att de skulle kunna försörja sig på sina stora odlingar.

02:25

I USA:s konstitution från 1787 stod det att alla män var skapade som jämlikar. Men svarta ansågs tillhöra en annan, sämre *ras* – de behövde alltså inte behandlas som människor. Slavarna sågs mer som *ägodelar*.

02:51

De flesta *europiska* länderna förbjöd slaveri i sina kolonier i början av 1800-talet.

03:01

I norra USA avskaffades slaveriet helt. Många vita i norr ansåg fortfarande att de *stod över* de svarta – men de hade börjat skämmas över slaveriet.

03:17

I de södra staterna tilläts det fortfarande.

03:23

En stor maktkamp i USA gällde slaveriets *expansion*. Landet växte ju fortfarande västerut med *nya* territorier och stater – och en viktig fråga var om man skulle tillåta slaveri där eller inte.

03:42

Staterna i norr ville *inte* att slaveri skulle tillåtas i de nya områdena.

03:54

Men i syd var man rädd för att ett sådant förbud skulle ge fler nya *anti-slaveristater*. Det kunde leda till en politisk majoritet *mot* slaveri i landet – som skulle hota sydstaternas position. Norr kunde då få fler västliga stater på sin sida *och* mer makt i Washington.

04:23

Och var det nånting man *inte* ville nere i södern – så var det att nordstaterna skulle bestämma över dem.

04:35

Norra USA hade år 1860 omkring 22 miljoner invånare. Här blev stora fabriker allt fler och industrierna i norra USA kunde nu konkurrera med Europas industrier.

04:52

Man ville därför införa skatter och tullar, så att varor från *Europa* skulle bli *dyrare* än amerikanska. På så sätt skulle amerikaner köpa fler *amerikanska* produkter. Men detta var de *södra* staterna starkt emot.

05:13

Den 6e november 1860 valdes republikanen Abraham Lincoln till USA:s näste president. Abraham Lincoln var *emot slaveri* och det oroade plantageägarna i söder.

05:34

Fyra miljoner fria slavar sågs i södern som en mardröm och en ekonomisk katastrof.

05:44

Lincoln hävdade upprepade gånger att han inte skulle "ta någons slavar". Han tänkte att slaveriet skulle nog försvinna så småningom ändå, "av sig självt".

05:58

Han var dock tydligt emot att slaveriet skulle få expandera västerut, till *nya* stater.

06:06

Men så fort Lincoln blev vald, alltså *innan* han hunnit tillträda sin post som ny president, *lämnade* staten South Carolina unionen den 20e december 1860.

06:21

South Carolina ville inte längre vara en del av unionen USA.

06:29

Kapitelskylt:

Inbördeskrigets början

06:33

När South Carolina lämnade USA den 20 december 1860, krävde staten att unionens armé skulle lämna området runt Charleston Harbor.

06:48

Då beslutade *ändå* USA:s avgående president **James Buchanan** att flytta in en grupp soldater i **Fort Sumter**.

07:00

Han försökte dessutom leverera förstärkningar sjövägen, men fartyget besköts.

07:09

Fortet, med bara omkring 80 man, omringades av South Carolinas milis och det hela utvecklades till en belägring.

07:19

Under tiden bröt sig allt fler sydstater loss från USA.

07:27

I februari 1861 etablerades **Amerikas konfedererade stater**, och i mars bestod de av South Carolina, Mississippi, Florida, Alabama, Georgia, Louisiana och Texas.

07:48

De hade en egen huvudstad, en egen flagga, en egen centralbank och en egen president.

07:59

Även konfederationens armé fick en egen fana.

08:06

Tillbaka till Fort Sumter. Majoren i fortet vägrade att ge sig. Till sist svarade konfederationen med att *beskjuta fortet*, under den 12 till den 14 april 1861.

De första skotten hade avlossats i det som skulle bli det amerikanska inbördeskriget.

08:32

Till slut tvingades Unionen att kapitulera, utan att någon hade dött under slaget, och överlämnade fästningen till sydstaterna.

08:45

Abraham Lincoln, som nu blivit president, förtydligade att inga stater hade rätt att bryta sig loss från USA.

Det skulle försvaga unionen, menade han, och Nordamerika skulle kunna sluta som en *rörig blandning* av många olika små länder.

09:07

Han bestämde sig för att använda armén.

09:11

Lincoln uppmanade 75 000 frivilliga att ansluta sig till Unionens armé för att slå ned upproret.

09:21

Det resulterade i att *ytterligare fyra* södra stater lämnade Unionen och istället anslöt sig till Konfederationen, som nu bestod av 11 stater.

09:37

Från och med de första skotten, följde många fler strider och inbördeskriget var ett faktum.

09:50

Det var tidigt uppenbart att **Konfederationens** generaler och soldater var starkast på slagfältet.

10:01

Men USA skulle ändå få överhanden – de hade fler invånare och därmed fler soldater och de hade fabriker som kunde försörja armén med utrustning.

10:14

Dessutom hade Unionen ett mycket större järnvägsnät än vad södern hade – och kunde därmed transportera soldater och utrustning mer effektivt.

10:28

Det hade funnits ett hopp hos sydstaterna att Storbritannien skulle komma till deras undsättning – men den gamla kolonialmakten förklarade sig *neutral* redan i början av kriget.

10:44

USA rekryterade även svarta slavar under sin framfart i södern. Omkring 180 000 svarta män blev Lincolns soldater under kriget.

10:57

Även ca 20 000 ursprungssamerikaner stred under inbördeskriget, på båda sidor.

11:07

USA lyckades snart blockera alla havsvägar utanför södern, vilket hindrade söderns handel med t.ex. Storbritannien.

11:19

Allt sammantaget gjorde att kriget blev ett slags "utnötningskrig", där sydstaterna var den svagare sidan.

22:29

Inbördeskriget ses som ett av de första "moderna" krigen. **Stilbildskameran** var uppfunnen, och foton från slagfälten beskrev kriget på ett sätt som aldrig skådats tidigare.

11:45

Dessutom användes moderniteter som järnvägar, telegraf, kulsprutor och skyttegravar.

11:57

Kapitelskylt:
Inbördeskrigets slut

12:01

Den 22 september 1862 utfärdade president Lincoln "**The Emancipation Proclamation**" eller Emancipationsproklamationen. Den förklarade att alla slavar i "rebellstaterna", som Lincoln sa, skulle vara fria från och med 1 januari 1863.

12:26

Han friade egentligen inte några slavar med proklamationen. Den gällde ju stater i södern, där han själv inte hade någon makt längre.

12:37

Men proklamationen var viktig för krigets riktning – som först handlade om ekonomiska intressen och att hålla ihop unionen USA, men som nu blev ett krig som fokuserade på att avsluta slaveriet.

12:57

Under inbördeskriget utkämpades hundratals strider mellan norr och söder.

13:06

Den blodigaste blev här i norr; **Slaget vid Gettysburg** i Pennsylvania, 1 till 3 juli 1863.

Här stred fler än 165 000 soldater och det resulterade i ca 51 000 man dödade, skadade eller saknade.

13:33

Unionen vann slaget och stoppade därmed Konfederationens framfart norrut.

13:41

År 1864 blev Lincoln, mitt i brinnande krig, omvald till president över USA, och han kunde fortsätta sina militära strategier.

13:53

Striderna fortsatte och Unionen visade sig allt mer överlägsen. Till sist fanns inget hopp kvar för Amerikas konfedererade stater som nu hade sin huvudstad i ruiner.

14:09

Den 9 april 1865 undertecknade konfederationens överbefälhavare Robert E. Lee en kapitulation.

14:25

Unionen - USA - hade till sist återvunnit sina stater i södern.

14:40

Kapitelskylt:
Inbördeskrigets konsekvenser

14:46

Upp emot 750 000 människor dog i det amerikanska inbördeskriget.

Det är fler dödade amerikaner än i någon annan konflikt som USA har deltagit i.

15:01

Soldaterna från norr hade bränt upp både städer och odlingar, och delar av södern låg nu i ruiner.

Kriget hade rivit upp ett enormt *sår* i landet, och kostnaderna för konflikten var enorma.

15:18

Alla soldater som dött gav vågor av djup sorg och ilsket hämndbegär i både norr och söder.

15:28

När kriget var slut 1865 uppmanade Lincoln sina landsmän till *försoning* och bad båda sidor att avstå från att hämnas mot varandra.

15:42

En vecka efter att konflikten ansågs vara över, den 14e april 1865, gick president Lincoln på teater i Washington.

15:53

Där mördades Lincoln med ett skott mot huvudet. Mördaren var konfederation-sympatisör och hette John Wilkes Booth.

16:07

Kapitelskylt: Slaveriets slut

Efter inbördeskriget förbjöds slaveriet. Det slogs fast i det 13e tillägget i konstitutionen, som trädde i kraft i december 1865.

16:25

De före detta slavarerna i södern var nu fria! Äntligen kunde de själva bestämma vem de ville gifta sig med, bestämma själv över sitt yrkesliv – helt enkelt leva som fria människor!

16:41

Men eftersom de flesta inte hade råd att köpa egen mark, behövde de betala för att hyra jord av vita markägare, eller jobba åt de vita.

16:53

Men *det* krävde också att det skulle finnas vita chefer som ville ha svarta som anställda.

17:02

De vita ville inte beblanda sig med de före detta slaverna och införde olika lagar och uppdelningar.

17:15

I en rasistisk lag fanns en formulering som löd "Separate but Equal", det betyder ungefär "åtskilda men jämlika".

17:28

Lagen innebar att svarta och vita hade rätt till samma service och möjligheter – men att de svarta, eller "färgade" skulle vara separerade från vita. Så i till exempel restauranger, bussar och tåg fanns skyltar som visade var vita eller färgade skulle befinna sig.

17:53

Rasismen gav alltså de friade slaverna en väldigt svår och ofta brutal start på sina nya liv.

18:05

Många stater antog också *egna* lagar och ändringar för att kunna hindra både svarta och fattiga vita väljare från att kunna *rösta*.

18:20

I praktiken behandlades alltså svarta *långt* ifrån jämlikt, såväl i söder som i norr.

Svarta kunde till och med misshandlas eller mördas av stora grupper av vita människor – *utan* att *någon* blev straffad.

18:31

Under 1900-talet kom medborgarrättsrörelsen ...

18:44

– och slutligen, först 1965 fick de svarta lika rättigheter att rösta över hela landet, enligt en ny lag.

19:06

Än idag finns spänningar kvar under ytan mellan södra och norra USA.

Och även om det blivit allt bättre sedan inbördeskriget, diskrimineras svarta invånare fortfarande på olika sätt över hela USA.